

N° 319

VEREENIGING TOT BEOEFENING

VAN OVERIJSSELSCH REGT EN GESCHIEDENIS.

VERZAMELING VAN STUKKEN

DIE BETREKKING HEBBEN TOT

OVERIJSSELSCH REGT EN GESCHIEDENIS.

TWEEDE AFDEELING.

Verslagen en Mededeelingen.

DERTIENDE STUK.

ZWOLLE,

DE ERVEN J. J. TIJL.

1883.

I N H O U D.

	Bladz.	
Het schildersgeslacht ter Borch	1	D
Vrach-stucken van de jn geseten van Henglo . . .	23	H
Een en ander over de gruit te Kampen	32	N
Deventer contracten van correspondentie	48	D
Grafschriften in de kerken te Deventer	56	A
Roeloff ten Ham, pastor te Tubbergen	64	H
Willem Grevinckhoff, pastor te Vriezenveen . . .	69	H

ROELOFF TEN HAM,

PASTOR TE TUBBERGEN.

In 1587 vereenigde de vicaris generaal van het bisdom *Deventer*, ÆGIDIUS DE MONTE, op verzoek van de Schepenen te *Ootmarsum*, de vicarie van St. Anna om derzelver geringe inkomsten met de vicarie van den Heiligen Geest om aan den rector der St. Anna-vicarie, RODOLPHUS TEN HAMME, een behoorlijk inkomen te verschaffen.

Elders sprak ik reeds het vermoeden uit ¹⁾ dat deze dezelfde is als de latere predikant R. TEN HAM te *Tubbergen*. Ik meen daarop nog eens terug te mogen komen naar aanleiding van hetgeen mij later onder de oogen is gekomen.

In 1612 procedeerde voor Schepenen te *Ootmarsum* RODOLPH THEN HAM, pastor in *Tibbruggen*, zooals hij in de „ansprake” heet: hij verschijnt daar op 4 Mei bijgestaan „mit sijnen ungetwifelten curatorem und pro-curatorem ad litem GERARDUM METELEN *J. U. L.*” ter opvordering van goederen, bezeten door zijnen wijlen broeder GEERT TEN HAM. De eisch was gegrond op

¹⁾ Van Doorninck en Nanninga Uitterdijk. Bijdragen III, blz. 74.

eene testamentaire beschikking van 5 Augustus 1600, waarbij zijne gottsalige moeder die Edele und Erentdoegentreiche MARGARETHA VON HETTERSCHEN, naghelatene wedufrow S. HERMENSZ THEN HAM, bepaald had dat de door haar aan zijnen broeder GEERT TEN HAM vermaakte goederen na diens dood op het naaste bloed moesten vererven en eischte ze op van de bezitster FENNE AELBERINK, VROUW VAN GERDT WOLTERINCK.

Terwijl gedurende het twaalfjarig bestand in Twenthe ten aanzien van de religie alles moest blijven in den staat, waarin het bij den aanvang was, deed de deken te *Oldenzaal*. PH. ROVENIUS, alles om het zedelijk en kerkelijk gehalte der pastoors te verbeteren. Treurig is de schets, die hij van de Twentsche pastoors ophangt in zijn schrijven van 5 April 1611 aan den apostolischen vicaris SASBOLD. ¹⁾ Toen schijnt *Tubbergen*, waar de pastoor in Juni 1610 gestorven was, nog vacant geweest te zijn: terwijl hij de standplaatsen stuk voor stuk nagaat, noemt hij Tubbergen niet, zoodat daarvan geldt: „In reliquis pagis Twentiae pastores nulli sunt.” In het najaar van 1612, toen ROVENIUS een ontwerp-vergelijk aan den drost van Twenthe, RIPPERDA, ter hand stelde, betrekkelijk de uitoefening van de religien, sloeg hij voor: „Angaende den pastoir tot Haexbergen, Friesen-
„vene, heer Roeloff ten Ham to Tubbergen, heer Jan
„Nyhoff tot Wierden ende den Pater tot Almelo ende
„H. Jan Pannekoick tot Enschede, die mogen getolle-
„riert worden tot beter versieninghe.” ²⁾

Houdt men in het oog, dat ROVENIUS aan SASBOLD in 1611 schreef omtrent den pater te Almelo: „*nimum*

¹⁾ Dodt, Archief voor kerkel. en wereldsche gesch. VI, blz. 245.

²⁾ Blaupot ten Cate, Gesch. der Doopsgezinden II, blz. 192.

addictus est poculis”; omtrent den pastoor te Frieseuene, dien hij een *excucullatus monachus* noemt, dat hij gereformeerd heet: terwijl hij PANNEKOECK te Enschede als een *Lutheranus* en *concupinarius* beschrijft, dan stond TEN HAM bij den Oldenzaalschen deken ook in geen goed blaadje: hij moest dan ook slechts geduld worden tot er beter in voorzien kon worden.

FREDERICK SCHILDTHUISZ, de eerste pastoor der parochie *Tubbergen*, was in Juni 1610 overleden. ¹⁾ Collatoren der kerk te *Tubbergen* waren de heer VAN ESCHÉDE, welke familie steeds aan het katholieke geloof getrouw is gebleven, het klooster te Albergen en de heer VAN BEVERVOORDE van Weemselo, zoodat deze tijdens het 12jarig bestand ook wel zorg zullen gedragen hebben dat pastoor SCHILDTHUISZ een opvolger erlangde. Tusschen April 1611 en Mei 1612 is dan R. TEN HAM pastoor te *Tubbergen* geworden. Brengt men nu hiermede in verband, dat de ouders van TEN HAM te *Ootmarsum* woonden en overleden zijn en dat in de kerkerekeningen aldaar van 1602 tot 1611 heer ROLEFF TEN HAM voorkomt als gevende wegens de sepultuur syner olderen op Jacobi een goudgulden aan de kerk ²⁾, dan acht ik het niet onwaarschijnlijk dat de rector der vicarie van St. Anna en van den Heiligen Geest, een ingezetene van *Ootmarsum*, gedurende zijn verblijf aldaar voor een jaargetijde voor zijne ouders aan den pastoor een goudgulden deed toekomen, maar daarmede ophield, toen hij zelf *Ootmarsum* verliet en pastoor te *Tubbergen* werd.

Gelijk in vroegere markevergaderingen pastoor SCHILDTHUISZ voor de kerken-erven opkwam, zoo wordt in 1616 TEN HAM onder de erfgenamen der marke *Tubbergen*

¹⁾ Versl. en Mededeel. IX, blz. 84.

²⁾ Van Doorninck en Nanninga Uitterdijk, t. a. p.

aangetroffen. Met WILLEMIJNE VAN RENESSE, wed. van FLORENS VAN ESCHEDÉ, als markerijchterse, JOHANNES A MARCK, kanunnik te *Oldenzael*, PETRUS KLEIS, pater te *Almelo*, DERRICK VAN VLOEDORP en andere erfgenamen der marke teekent hij de holtingsresolutie der marke Tubbergen van 13 Augustus 1616, waarvan mij dezer dagen het origineel in handen kwam, zich schrijvende: „*D. Rodolphus ab Ham, secundus pastor in Tubbergen.*”

Hij was dan ook, als opvolger van SCHILDTHUISZ. *secundus pastor*; hoewel hij zich ook zoo noemen kon indien hij CHRISTIANUS EISTRAET, die in de notulen van Gedeputeerden van 19 Augustus 1608 als gewezen predikant te *Tubbergen* voorkomt, als eersten predikant en zich zelve als diens opvolger beschouwde.

ROVENIUS merkte hem echter als pastoor aan, al rekende hij hem niet tot de goeden.

In de notulen van Gedeputeerden van 18 April 1634 wordt gesproken van GEERTKEN WAENINK, weduwe van zalige RODOLPH TEN HAM, pastoor geweest in *Tubbergen*: terwyl in het verbaal van Gecommitteerden tot het onderzoek van den staat der domeinen, geestelijke goederen en andere provinciale goederen van 18 April 1659 opgeteekend is dat tot de pastorie van *Tubbergen* behoorde: „de tiende groff en smal uijt de erve *Ottinck*, „gelijk blijkt uit de brief van fundatie, waar van de „grove thiende alnoch wort betaelt, maer de smalle terug „gehouden, die dan alnoch met het achterwesen geinnet „en den Pastoor daarvan in de possessie gestelt en gemainteneert behoort te worden; dese nonbetaelinge is „veroorsaekt omdat den voorigen Pastoor ROELOFF TEN „HAM voor 26 jaren selfs van dit Erve Eijgenaar geweest is, die dan de pacht als Eijgenaar en de x^{de} als

„Predicant heeft getrocken, en door deze consolidatie „dier beuringe de verduijsteringe geoccasioneert.”

Na eerst pastoor te *Tubbergen* geweest te zijn, is TEN HAM vermoedelijk met de veranderde orde van zaken, nadat Twenthe door de Staatsgezinden geheel veroverd was, ook veranderd en predikant geworden, blijvende alzoo pastor te Tubbergen.

ROVENIUS had dus, van zijn standpunt uit, juist gezien, dat TEN HAM de beste broeder ook niet was.

MR. R. E. H.

Toen ik het in het hoofd van dit opstel meegedeeld vermoeden uitsprak, deelde ik tevens mede dat de oud-pastoor GEERDINK den rector der St. Anna-vicarie liever vereenzelvigde met den kapellaan HAM, die in 1633 door de Zweden werd opgelicht, toen hij over de grenzen kwam en geestelijke ambtsbediening te Ootmarsum uitoefende, en van wien overigens niets bekend was. Ik meen dezen onlangs te hebben aangetroffen in een stuk van 1629. Toen was ROBERT HAM kapelaan der stad *Othmersen* en verscheen hij voor Burgemeester, Schepenen en Raad op den 14en April met het verzoek, om een zekeren Kamp-huis als getuige te doen hooren o. a. omtrent de volgende vragen:

Off nicht war dat der her predicant Justien Hauenberch gisteren wesende mandag den 13 Aprilis in sine behusinge gewesen.

Offe nicht war dat den her predicant boveng. dese volgende schandale und lasterlike oder ignominiose worden jegens hem ferhalt oder geredet dat er nicht tho sine ampt geworden muchte oder kunde, neimans anders als de schelmmischen papen twiten de jm der jn hinderlick gewesen.

Off nicht war dat noch enen anderen ignominiose worde tho schandalisatie van de geislike klerisie geredet van bouenbenomden heer predicant.

De getuige, die de eerste vraag bevestigend, de tweede ontkennend beantwoordde, zeide op de laatste „datt hie van giene schandalisatie gehoret hebbe ofte genoemet isz worden in siner presenti van H. Justino Hauenberch.”

WILLEM GREVINCKHOFF,

PASTOR TE VRIEZENVEEN.

In de *Kleine Bijdragen* van Mr. J. I. VAN DOORNINCK ¹⁾ deelt deze mede, dat GUILHELMUS GREVINCKHOFF in de classe van 1601 verklaard heeft in alles der gereformeerder leere tostendig te wezen, voorbehoudens eene nadere verklaring omtrent het nachtmaal. „Desen „voorseijden pastor is van weghe zyner goeder gesintheit „in der gereformeerder leere altoos aen syn plaatse gelaten tot op desen hudigen dagh”, teekent ROTHUIS op in het denkelyk in 1618 door hem voor de Synode opgesteld en door Mr. VAN DOORNINCK medegedeeld verslag.

Vermits MOONEN vermeld dat GREVINCKHOFF beroepen is in 1620, vraagt Mr. VAN DOORNINCK of deze *een naamgenoot en bloedverwant zoude zijn van den eerstgenoemde.*

MOLHUIJSEN deelt in zijne bijdrage tot de Geschiedenis der Hervorming in Overijssel ²⁾ mede, dat aan WILH. GREVELINCKHOFF, pastoor te *Vriezenveen*, door de classis van *Oldenzaal* van 1601 een bedenktijd van

¹⁾ Prov. Ov. en Zw. Ct. van 25 Dec. '71.

²⁾ Ov. Alm. 1841, blz. 120, 122.

eene maand vergund werd en hij later werd aangeschreven om op de Synode te *Deventer* van 15 Juni 1602 te komen om „mede ten Aventmael te gaen.”

ROVENIUS schreef in 1611 aan SASBOLD ¹⁾, dat de pastoor te *Frieseuene* gereformeerd heet, een excucullatus monachus is en in 1612 aan RIPPERDA ²⁾, dat de pastoor aldaar getolereerd moest worden „tot beter versieninghe.”

Tot opheldering hieromtrent kan het volgende dienen, door mij ontleend aan een op 27 Maart 1660 door de classicale vergadering te *Deventer* opgesteld antwoord aan de Staten van Overijssel op de Deductie van den heer van *Almelo* nopens het stellen van een predikant tot *Vrieseveen*, „dat doenmaels (d. i. voor de reformatie) „de pastorie op t *Vrieseveen* niet gevaceert maer met „een oudt, onvermogent Priester beswaert was, dien „GREVINCHOVIUS niet konde als een adjunctus bijge- „voecht worden, ten ware de Vrouwe van *Almelo* dien „ouden Pastoor RUMPELMANNUM door haer WelEd. „auctoriteit induceerde om ijets van de pastorale pro- „fijten sijnen adjuncto te laten toecomen. Soe dat d' acte „eer en meer spreekt hoe vrouwe AGNES VAN WES- „TERHOLT GREVINCKHOVIUM voornoemt gevordert heeft „tot de beneficien als het kerckelycke offitium, of be- „dieninge” enz.

„De eerste gereformeerde Pastoor nae dode of liever „bij impotentie D. WILHELMI GREVINCKHOVIJ is op „t *Vrieseveen* geweest D. MOLANUS, van dezen ge- „tuigen de Acten Classis de A^o 1631 den 3 Majij”, enz.

MR. R. E. H.

¹⁾ Dodt, Arch. voor kerkel. en wereldsche gesch. VI, blz. 245.

²⁾ Blaupot ten Cate, Gesch. der Doopsgez. II, blz. 192.